

Ново научно издание на специалност библиотечно-информационни науки¹

В празничните дни, свързани с патрона на Софийския университет свети Климент Охридски, всяка университетска специалност оглежда постиженията си през изтеклата календарна година. Специалност библиотечно-информационни науки, една от динамично развиващите се специалности на най-големия хуманитарен факултет на СУ – Философския факултет, представи свои нови издания, сред които бе и вторият том на “Годишника” на специалността.

Вторият том от “Годишника” на специалност БИН ще бъде последното негово издание върху хартиен носител. Следващите издания ще бъдат в електронна форма и ще бъдат част от подготвяната от Университетската библиотека дигитална версия на най-важното научно издание на нашата Алма матер – нейния “Годишник”, който води началото си още от 1905 г. Тази инициатива е крачка напред в модернизацията на информационната политика на СУ и крачка напред в прехода от институционално към функционално сътрудничеството между Катедрата по библиотекознание, научна информация и културна политика и Университетската библиотека.

За едно продължаващо издание е важно да има устойчива, но заедно с това и гъвкава структура. Материалите в “Годишника” се разпределят по раздели, съответстващи на основните научни специалности, по които специалност БИН има акредитация : “Книгознание, библиотекознание, библиография”, “Теория на научната информация” и “Информационно-търсещи системи”. Тази структура ще позволи да се открият приносите на преподавателите в основните сектори на комплекса библиотечно-информационни науки. Но заедно с това тя ще се съобразява и с конкретните материали, постъпили за публикуване в “Годишника”. Предметното поле на библиотечно-информационните науки предлага възможности за интердисциплинарни изследвания, които е желателно да намерят също място в “Годишника” на специалност БИН. И по традиция, така както е замислено това издание от нашите предходници преди повече от век, в Годишника има и специален раздел, който документира и научния живот на специалността – отчети, инициативи, гостувания, награди, раздел, който да бъде своеобразен неин летопис.

Какво предлага вторият том на нашия “Годишник”?

В раздела “Книгознание, библиотекознание и библиография” са представени три материала.

Първият е студия на доц. Александър Димчев със заглавие **“Проблеми, стратегии и политики при подготовката и развитието на библиотечно-информационни специалисти в Република България през периода 1989-2009 г.”**. Изследването е насочено към последните 20 години, в които изискванията към библиотечната професия динамично се променят както в национален, така и в глобален план. То се опира на препоръките и стратегиите на международни организации (ИФЛА, ЮНЕСКО, ЕБЛИДА и др.), на водещи национални и специализирани библиотечни

¹Годишник на Софийския университет “Св. Климент Охридски”. Философски факултет. Специалност библиотечно-информационни науки : Т. 2 (2010) / Ред колегия – отг. ред. Татяна Янакиева и др. - София : Унив изд. “Св. Климент Охридски”, 2010. - 235 с.

Др. ред. : А. Гергова, К. Даскалова, А. Димчев, С. Недков, О. Харизанова, Н. Шуманова

асоциации в областта на библиотечно-информационното образование. Акцентира се върху европейските образователните политики, насочени към формиране на общо образователно пространство в ЕС. Доц. А. Димчев търси проектите на тези политики в България като си поставя за задача, както той сам се изразява, да направи „снимка“ на случващото се в библиотечния сектор в нашата страна и да оцени въздействието на препоръките на международни организации и на водещи експерти за трансформация на библиотечната професия и на библиотечното образование в Република България - т. е. да потърси отраженията на глобалното в локалното пространство. Каква е структурата на персонала по видове библиотеки, неговото образователно равнище, ниво на заплащане, защитена ли е професията от големия брой непрофесионалисти, намерили спокойно убежище в библиотеките, какъв е общественият статус на професията и дали съществуващото образование гарантира перспективи за кариерно развитие – това са въпроси, които А. Димчев анализира като се опира на данни от статистиката и на социологически проучвания, проведени от Българската библиотечно-информационна асоциация и от други звена, включително и от студенти от специалност БИН. А. Димчев предлага богата информация за всички институции, образователни и професионални, държавни и от неправителствения сектор, български и чужди, за техните инициативи и проекти, които имат принос в библиотечно-информационното образование след 1989г. и които помагат на библиотечния сектор да покрие съвременните изисквания за професионалните компетентности на библиотечно-информационните специалисти. Авторитетните международни експерти и преподаватели от чуждестранни университети, привлечени да помогнат със своя опит и със своето know how, са свидетелство за националните усилия за промяна и постигане на качество в българското библиотечно-информационно образование. Като концентриран израз на държавната политика в областта на обществените библиотеки се явява приетия през 2009 г. “Закон за обществените библиотеки”. В коментара към този закон, в създаването на който А. Димчев взема дейно участие, се посочват както положителните негови страни, така и неговите слабости, които трябва да бъдат преодолени, за да имаме наистина съвременна библиотечна стратегия.

Следващата публикация на главните асистенти Милена Миланова и Елица Лозанова-Белчева “**Международните летни студентски училища (ISSS) – успешен модел за дългогодишно партньорство в обмена на знания и обучение на бъдещите библиотечно-информационни специалисти**” разкрива устойчивото развитие на една от тенденциите, засегнати в предходната публикация. Тя представя 17-годишното сътрудничество на студенти и преподаватели от пет партньорски университета - Варшавския, Софийския, Вилнюския и университетите по приложни науки и изкуства в Ханوفر и за професионално обучение в Девентър (Холандия). Основната цел на това сътрудничество е изграждането на опит в професионалната комуникация на международно ниво, преодоляване на културни бариери, споделяне на знания и опит за информационната политика и образователните програми. Крайният резултат от това обучение, основаващо се на студентската активност и на т. нар. принцип „студенти за студенти”, са умения за презентирание и провеждане на семинари, за работа в екип, подобрени езикови умения на участниците. Снимковият материал към тази публикация е илюстрация за ползата от подобни семинари за създаване на единно европейско образователно пространство

Третата публикация в този раздел е студията на доц. Татяна Янакиева, озаглавена “**Тодор Боров и развитието на българската книжовна култура и на библиотечно-информационните науки**”. Цел на изследването е осмисляне и оценка на българската традиция в областта на библиотечно-информационните науки в нейното съотношение към съвременното. Т. Боров е ключова фигура в културата на отминалия XX век. Той е

създател и реализатор на един мащабен проект, насочен към създаване на модерни институции, свързани с книгата, като основа за развитие на българската наука и култура. Центърът на този проект е оползотворяване на записаната информация и на знанията чрез специализация и диференциация на интелектуалния труд, и имплицитно проявление на този процес в модернизация на българските библиотеки, в изграждане на библиографско-информационното обслужване по европейски образец, в създаване на модерно библиотечно-информационно образование в България.

В изследването се търсят корените на този модел в доминиращите през първата половина на XX в. идеи в средите на българската интелигенция, в немската и руска теоретична школа. В студията са анализирани приносите на Т. Боров в областта на книгознанието и библиографията. Очертават се спецификите на създадения от него ценностно ориентиран модел на книгознанието, възгледите му за библиографията като гранична наука, свързана с текстология, книгознание, литературна критика и история. Изследват се спецификите на неговия изследователски метод и на създадения от него жанр в българската хуманитаристика, наречен критико-библиографско изследване.

Като културен политик Т. Боров създава разгърната и детайлизирана програма за модернизация на библиотеките и за превръщането им от мъртви хранилища на книги в институции, обвързани към публиката и нейните потребности. Съществен елемент в тази програма е изграждането на библиотечно законодателство като гарант за дейността на библиотеките като институции и на библиотекарството като самостоятелна професия.

Оценявайки стратегическото значение на една добре изградена информационна система за развитието на науката, Т. Боров развива една науковедски ориентирана информационна стратегия. Нейната главна цел – преход от национална към интернационална организация на научния живот, изисква разделение на труда в процеса на научното изследване. Ученият трябва да бъде подпомогнат от библиографски-специалисти, които могат да използват библиографията като инструмент за търсене на информация и като метод за систематизиране на знанията. Тази негова позиция е защитена в монографията “Пътя към книгите” (1942). Като най-голямо постижение на Т. Боров трябва да посочим създаването на Българския библиографски институт като образцова информационна институция (40-те – 60-те години) и организирането на модерна национална библиотека (40-50 години) през XX в.

Т. Боров е личност с нова визия за библиотечно-информационното образование в България. Благодарение на неговите усилия в СУ се създава първата самостоятелна университетска специалност в тази област и първата специализирана катедра. Той защитава един новаторски модел за подготовка на кадри за научните библиотеки и информационните центрове, който изисква пълноценна подготовка по една научна специалност и чрез специализация – придобиване в академична среда на нужните за библиотечно-информационните специалисти професионални компетентности. В учебния план на специализацията залягат идеи, които кореспондират със съвременната парадигма библиотечно-информационното образование в XXI век.

В раздела “Информационно-търсещи системи” е поместена студията на доц. Оля Оля Харизанова, **“Съвременните измерения на World Wide Web и предизвикателствата пред библиотеките”**. Тази студия е част от т. нар. “голям докторат”, който тя успешно защити в началото на тази година¹.

Основният проблем, който О. Харизанова поставя, е за предизвикателствата пред които са изправени българските библиотеки – надпревара с развиващите се WWW-

¹ Току що на основата на тази дисертация излязоха от печат монографиите “Информационно и комуникационно развитие на библиотеките : Система от индикатори” и “Библиотеките и мрежовото общество : Ефекти и трансформации”

технологии и, наред с това, с интегрирането им в мрежовото общество. Тя очертава три последователни технологични вълни, които връхлитат библиотеките – уеб 1.0, уеб 2.0 и третата, задаваща се на хоризонта - уеб 3.0. Според нея уеб 1.0 като система, предлагаща готови информационни модели под формата на уеб страница или сайт без възможност за участие на потребителите в информационното конструиране, допринася за развитието на Мрежата и на всеки неин потребител. След положените усилия, след вложените финансови и човешки ресурси за представяне на библиотеките в WWW със сайтове по модела уеб 1.0, новата вълна на социалните мрежи налага преход към т. нар. Библиотека 2.0. В анализа на О. Харизанова се изтъкват различията между уеб 1.0. и уеб 2.0. За уеб 1.0 информационните специалисти подготвят и поддържат информация, която предоставят на потребителите в уеб сайт с дървовидна структура. Чрез уеб 2.0 потребителите не само търсят информация и попадат на записи с данни, но също така споделят своя опит и мнение, като са активна страна в генерирането на информация. Отчитайки обаче тенденциите, свързани с развитието на уеб 3.0, О. Харизанова набелязва нови предизвикателства пред библиотеките – възможностите на семантичните мрежи, на виртуалното асистирание при създаването, съхраняването, търсенето и прилагането на ресурси. Реалната опасност, пред която те ще бъдат изправени, ще бъде дилемата - или библиотеките да отговорят на изискванията на Потребител 3.0, или да останат извън мрежовото общество.

Изход от тази ситуация О. Харизанова вижда в разработването и прилагането на обновена стратегия за развитие на библиотечните дейности, обновена организация на информационната среда, нова информационна архитектура като форма за представяне на знания и достъп до тях. Тя препоръчва на библиотеките трансформации на устройството, дейността и управлението си съобразно реалностите на новото информационно и мрежово общество. Една възможна стъпка в тази посока е прилагането на т. нар. „контекстуално новаторство“ за идентифициране и мониторинг на потребителските желания и нужди, на тяхната активност. Така, с помощта на потребителите, ще се открият нови продукти и услуги, а съществуващите ще се допълват и усъвършенстват. В резултат, библиотеките биха могли да предложат услуги, които ако не в максимална степен, то поне да се доближат до контекста на потребителските действия в Мрежата. Нова са нелеки за изпълнение задачи, очертаващи нови насоки за бъдеща библиотечна политика..

В раздела **“Научен живот”** са представени публикации на преподаватели от Орловския държавен институт за изкуства и култура в Русия, гости на Катедрата в СУ: проф. Н. А. Паршиков (Диалог культур : концепция развития регионального ВУЗА), проф. О. Ю. Борисова (Развитие книгоиздателских, книготорговых и библиотечных рекламных технологий в контексте общемировой истории рекламы), проф. И. А. Ивашова (Издательская стратегия регионального вуза) и доц. Е. Ю. Степанова (Роль общественных организаций в деле сохранения культурного наследия России в конце XIX – начале XX веков).

След юбилейното издание на “Годишника”, посветено на 120-годишнината на СУ, това вече поредно издание доказва амбицията на екипа от преподаватели в Катедрата по библиотекознание, научна информация и културна политика да изпълнява качествено не само преподавателските си задачи, но и да воюва за престижа си на важен изследователски център. Като потвърждение на тези усилия маже да се посочи още един важен факт – в току що започналата да функционира рейтингова система за оценка на висшите училища професионално направление “Обществени комуникации и информационни науки” в СУ оглавява класацията.

Татяна Янакиева